

Migracije i suvremeno društvo

Tomić, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:493311>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij (menadžment)

Matea Tomić

MIGRACIJE I SUVREMENO DRUŠTVO

Završni rad

Osijek, 2019.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij (menadžment)

Matea Tomić

MIGRACIJE I SUVREMENO DRUŠTVO

Završni rad

Kolegij: Vođenje i ekonomski razvitak

JMBAG: 0010216647

e-mail: mtomic1@efos.hr

Mentorica: prof.dr.sc. Đula Borozan

Osijek, 2019.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study (management)

Matea Tomić

MIGRATION AND MODERN SOCIETY

Final paper

Osijek, 2019.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Matea Tomić

JMBAG: 0010216647

OIB: 77587667532

e-mail za kontakt: m.tomic0806@gmail.com

Naziv studija: Preddiplomski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku

Naslov rada: Migracije i suvremeno društvo

Mentor/mentorica rada: Đula Borozan

U Osijeku, _____ godine

Potpis _____

Migracije i suvremeno društvo

SAŽETAK

Jedan od složenijih globalnih problema su migracije koje imaju veliki utjecaj na sve zemlje. U današnje vrijeme migracije su postale masovne i nekontrolirane, no gledajući s pozicija zemalja odredišta i tranzitnih zemalja, predstavljaju vrlo veliki, čak i izuzetno teško savladiv problem kojeg akteri promatraju na vrlo različite načine. Time dolazi do stvaranja nepotpune slike o toj samoj pojavi.

Za slabije razvijenije zemlje, migracije su itekako postale sve veći problem u svijetu. Razlozi zbog kojih stanovništvo iseljava su različiti, a neki od njih su neimaština, ratna razaranja, klimatske promjene, etničke netrpeljivosti, bolji uvjeti života i slično

Cilj završnog rada je izučiti i objasniti sam pojam migracija te migracijske tijekomove Republike Hrvatske, posebice one koje su se događale u 21. st.

Velik problem Republike Hrvatske jesu također migracije. Još uvijek ima stanovništva koji napuštaju svoju zemlju odlazeći za boljim životom, nadnicama, uvjetima života te boljom budućnošću za sebe i svoju obitelj.

Hrvatska u posljednjih nekoliko godina bilježi sve negativniju demografsku sliku, a uzrok toj negativnoj demografskoj slici su ratna razaranja te emigracije stanovništva u neke bogatije zemlje.

Iako razloga emigriranja ima puno, sljedeći razlozi se posebno ističu: nedostatak radnih mjesta i velika stopa nezaposlenosti, dugo čekanje na zaposlenje, teškoće prilikom zapošljavanja u struci, male plaće za stečenu kvalifikaciju, gospodarska kriza, politički razlozi i slično.

Ključne riječi: migracije, suvremeno društvo, emigracija, imigracija, mladi

Migration and modern society

ABSTRACT

One of the more complex global problems is migration, with great impact on all countries. Today, migration has become massive and uncontrollable, but looking at the positions of destination and transit countries, they represent a very large, even extremely difficult, problematic issue that actors see in very different ways, resulting in incomplete images of that occurrence.

Migrations cause a variety of problems due to which the population goes, and some of them are stagnation, war destruction, climate change, ethnic intolerance, better living conditions and the like. When it comes to modern migrations, it would not be possible to avoid the time spatial dimension, however no matter how the concept of space unit was arbitrary.

Purpose of this final work is to see into and explain the term of migration and also migration flows of the Republic of Croatia, especially the ones that took time in 21st century.

The big problem of the Republic of Croatia is migration itself. More and more people are leaving the country for better living, wartime, living conditions, and a better future for themselves and their families.

Croatia in last couple of years records more negative demographic image due to war destructions and emigration of people to some wealthier countries.

Though there are many reasons for emigration, the ones that stand out the most are: lack of working places and high unemployment rate, long wait for getting a job, problems with finding job in educated field, low salaries for acquired profession, economic crisis, political problems etc.

Keywords: migration, modern society, emigration, immigration, young people

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA RADA	2
3. UVODNA RAZMATRANJA O MIGRACIJAMA	2
3.1. Pojam i vrste migracija	2
3.3.1. Emigracije i imigracije	4
3.3.2. Unutarnje i vanjske migracije	6
3.2. Povijesna obilježja – sumarni prikaz	8
3.3. Društveni i ekonomski aspekti migracija	9
3.4. Posljedice migracije stanovništva	10
4. HRVATSKE MIGRACIJE KRAJEM 20. ST. I POČETKOM 21. ST. ...	11
4.1. Migracije u razdoblju 1981-1991.	11
4.3. Razlozi migracija mladog stanovništva Republike Hrvatske	17
5. ZAKLJUČAK	20
Literatura	22
Popis tablica	24
Popis slika	24
Popis grafikona	24

1. UVOD

Predmet ovog završnog rada su migracije. Cilj rada je objasniti pojam migracija te koji su to problemi i posljedice koje se vežu uz same migracije. Migracije su prostorno kretanje stanovništva, dok je u užem smislu to trajna promjena mjesta stalnog stanovanja pojedinca ili skupine. U radu će u njegovom trećem dijelu, nakon uvoda i metodologije, posebno biti objašnjena razlika između vrsta migracija, emigracije i imigracije te unutarnjih i vanjskih migracija.

Jedan od glavnih pokretača migracija je bijeg od loših uvjeta, odnosno težnja za boljim uvjetima života, a ona je kako prije tako i danas itekako vezana uz određene političke, geografske i ekonomske faktore. Ti će faktori biti također objašnjeni u istom dijelu ovog završnog rada.

Migracije postaju u svijetu sve veći problem, pogotovo za slabije razvijene zemlje. Migracije postaju problem i za Republiku Hrvatsku, a istraživanju tog problema je posvećen četvrti dio ovog završnog rada. Empirijska istraživanja ukazuju kako ljudi u velikom broju odlaze iz slabije razvijenih zemalja u one koje su razvijenije, a najčešće je to zbog zaposlenja i osiguranja bolje budućnosti. Kroz analizu društvenih i ekonomskih aspekata migracija bit će razjašnjeno kako to migracije utječu na društvo.

U okviru istog dijela bit će također objašnjeno zašto mlado stanovništvo napušta svoju zemlju i odlazi u inozemstvo te zašto je došlo do velikog povećavanja migracija kada je Hrvatska pristupila Europskoj uniji.

Migracije su postale osobito izražene u ovom desetljeću. To se mora odraziti na budućnost Hrvatske koja će se suočiti s osobito teškim društvenim i ekonomskim posljedicama smanjenja stanovništva. Istraživanju te problematike bit će posvećena posebna pozornost u četvrtom dijelu ovog završnog rada

Rad završava sa zaključkom u kojem se sumiraju saznanja o migracijama i njihovim posljedicama.

2. METODOLOGIJA RADA

Kako je navedeno u uvodnom dijelu, predmet ovog rada su migracije i suvremeno društvo. Njegova svrha je upoznati se s migracijama koje itekako utječu na današnjicu. Velika će pozornost biti usmjerena na sam pojam migracija te njezin utjecaj na suvremeno društvo u Republici Hrvatskoj.

U izradi ovog rada bit će korištene sljedeće znanstvene metode: metoda deskripcije, metoda kompilacije, metoda indukcije, metoda dedukcije, metoda generalizacije, te jednostavna statistička metoda.

Metoda deskripcije će pomoći u opisivanju procesa, predmeta i činjenica povezanih s migracijama. Također će biti upotrjebljena metoda kompilacije prilikom preuzimanja rezultata tuđih opažanja, spoznaja i stavova. Metoda indukcije će pomoći u analizi pojedinačnih stavova i na temelju njih dolaženja do općeg zaključka, dok će metoda dedukcije omogućiti primjenu deduktivnog načina kako bi se došlo do općih zaključaka. Nadalje, bit će korištena metoda generalizacije kako bi od pojedinačnih pojmova i okolnosti mogli biti izvedeni zaključci općenitijeg reda te metoda klasifikacije kako bi se izvršila smisljena podjela izabranih pojmova povezanih s migracijama i na taj način pružio jasniji uvid u izučavanu problematiku. U konačnici, bit će korištena i jednostavna statistička metoda pomoću koje će biti uspoređeni podaci u različitim godinama.

3. UVODNA RAZMATRANJA O MIGRACIJAMA

3.1. Pojam i vrste migracija

Jedan od tradicionalnih područja demografskog istraživanja je sama migracija. Pojam migracija se može objasniti kao neka opća pojava nekog prostornog kretanja stanovništva koja ima svoj cilj poboljšanja životnih prilika, to jest mogućnosti zaposlenja te ostvarenja boljih životnih uvjeta.

"Definirati pojam migracije stanovništva nije jednostavno. Svaki pokušaj da se migracija pojmovno odredi može dovesti do nekoliko definicija i tipologija migracija, ovisno o tome koji smo kriterij respektirali prilikom definiranja migracije. Taj je kriterij najčešće promjena mjesta stalnog boravka, koji je za demografsko istraživanje najvažniji, ali može biti npr. i

podvojenost mjesta rada i mjesta stanovanja (odlazak ljudi na rad izvan mjesta stanovanja – svakodnevno, povremeno ili privremeno)." (Wertheimer-Baletić, 1999:281)

Mesić (2002.) smatra kako svaka migracija uključuje kretanje, ali da svako kretanje ne može biti migracija. U današnje vrijeme broj migranata se stalno povećava te on iznosi oko 3% svjetske populacije (CMS, 2015).

Migracije se danas smatraju jednom od najvećih pokretačkih sila kretanja radne snage. Tamo gdje je nadnica visoka, radnici su općenito u potrazi za poslom na tom tržištu, dok tamo gdje je nadnica niža zaposlenost se smanjuje te se zbog toga ljudi iseljavaju u potrazi za boljim poslom, višim nadnicama i boljim uvjetima života.

Najjednostavnija podjela migracija prema tijeku je na emigraciju i imigraciju stanovništva. Emigracija se odnosi na odseljavanje stanovništva, a imigracija stanovništva se odnosi na njezino doseljavanje.

Prema destinaciji migracije se mogu podijeliti na unutarnju i vanjsku migraciju. Unutarnje migracije su migracije čije se polazište te odredište nalazi unutar granice jedne države, dok su vanjske migracije migracije koje imaju polazište unutar granica jedne države, a odredište im je izvan granica neke države.

Pojam unutarnjih migracija ima također i svoje poširoko značenje, odnosno one obuhvaćaju i dnevne, tjedne, te također i sezonske migracije koje se nalaze unutar jednog teritorija jedne države. Slika 1. ilustrira navedenu podjelu migracija.

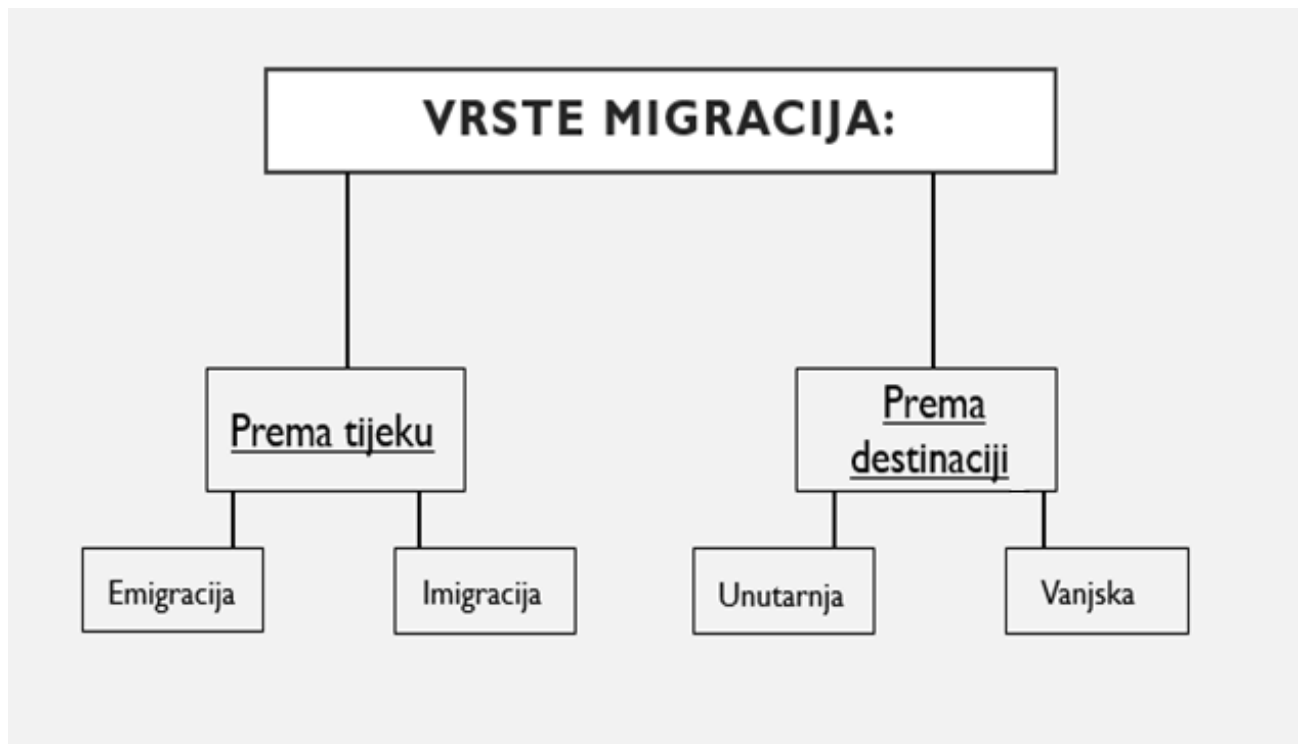
"Tri su osnovna izvora za proučavanje migracija: popisi stanovništva (u njima se migracija definira kao promjena mjesta stalnog boravka), registri stanovništva (najprecizniji su jer predstavljaju tekuću evidenciju o migracijama, pri čemu svaki stanovnik ima svoju karticu o preseljenjima) i ankete o migraciji (one daju informacije o migracijama stanovništva, motivima, smjeru migracije, životnom standardu migranata)." (Wertheimer-Baletić, 1999:249-300)

Wertheimer-Baletić (1999.) iskazuje da postoje dva modela stanovništva:

- Zatvoreno stanovništvo ili zatvorena populacija
- Otvoreno stanovništvo ili otvorena populacija.

Što se tiče zatvorenog stanovništva ili zatvorene populacije, to je ono stanovništvo neke zemlje ili nekog područja čiji će porast ili njezino smanjenje zavisiti od visine prirodnog prirasta ili prirodnog smanjenja. Kada je riječ o otvorenom stanovništvu ili otvorenoj populaciji, pod njom se podrazumijeva ono stanovništvo neke zemlje ili nekog područja čiji će također porast ili smanjenje zavisiti ne samo od prirodnog prirasta već i mehaničkog prirasta, što znači da će se odnositi na njihove zajedničke rezultate.

Slika 1. Vrste migracija

Izvor: Izrada autora (pristupljeno: 10.06.2019.)

3.3.1. Emigracija i imigracija

Emigracija je proces iseljavanja stanovništva iz zemlje stalnog boravka. Useljavanje odnosno imigracija u neku drugu državu je dio procesa u kojem će stanovništvo prijeći izvan državne granice pa čak možda i kontinenta u potrazi i željom za što boljim uvjetima života.

Neki od uzroka iseljavanja mogu biti gospodarske, kao i političke krize, te naravno neke od različitih netrpeljivosti unutar svoje države koja će se napustiti, a neke od netrpeljivosti su na primjer, vjerska, rasna, etnička i dr.

‘‘Depopulacijske tendencije, osobito ako su izazvane emigracijom, povezuju se najčešće uz gospodarsku stagnaciju te uz nepovoljne gospodarske i političke prilike. Depopulacija stanovništva izazvana emigracijom može dovesti do manjih ili većih gospodarskih i socijalnih problema. Takvi se problem najčešće ogledaju u porastu broja staračkog žiteljstva u odnosu na broj zaposlenog stanovništva, suvremeno obrazovanom na račun povećanja starijeg prema obrazovanju stanovništva, konzervativnijeg društva.’’ (Wertheimer-Baletić, 1999:9)

Suprotno od emigracije je imigracija. Imigracija je proces doseljavanja stanovništva na jedan prostor. Taj je proces prouzročen nekim određenim privlačnim faktorima za stanovništvo.

Također, važno je razlikovati legalnu imigraciju od ilegalne imigracije.

O legalnoj imigraciji je riječ kada se stanovništvo doseljava na neki prostor u skladu sa svim propisima ili pristankom zemlje/države na koju će imigranti doći. O ilegalnoj imigraciji je riječ kada se stanovništvo doseljava kršenjem pravnih propisa države, odnosno doseljavanje u državu protivno je volji nadležnih organa.

Tatalović (2006:128) smatra da su ilegalni migranti:

1. osobe koje prelaze državne granice na mjestima koja za to nisu predviđena, odnosno oni koji izbjegavaju legalne državne prijelaze,
2. osobe koje se nalaze unutar neke države unatoč činjenici da im je odbijen zahtjev za azilom,
3. osobe poput studenata i turista koje borave legalno u nekoj državi, i to uglavnom u razdoblju od tri mjeseca, no nakon prestanka zakonskog razdoblja ne napuštaju tu državu,
4. osobe koje pri dolasku na državne granice prelaze granice krivotvorenim ispravama ili ispravama koje pripadaju drugim osobama,
5. osobe koje unatoč rješenju nadležnog tijela o napuštanju zemlje ne napuštaju određenu državu u određenom roku,
6. osobe koje donošenjem neke političke odluke mogu izgubiti dotadašnji status.

3.3.2. Unutarnje i vanjske migracije

Wertheimer-Baletić (1999.) smatra kako se kod unutarnjih migracija, kao i kod općenitih, klasifikacija može učiniti na temelju različitih kriterija, kakvi su, primjerice trajanja migracija, kriterij teritorijalnog dometa migracija, kriterija obilježja naselja i sl.

U razdoblju od 1991. pa sve do 2001. godine unutarnje migracije su bile uglavnom karakterizirane kao jedan dio neregularnog demografskog kretanja.

“Unutarnje su migracije bitna kategorija za analizu društveno-ekonomskog stanja. Vidljivo je da se stanovništvo seli iz županija u kojima je još uvijek nedovoljno razvijena privreda u veće gradove koji su razvijeniji i pružaju više mogućnosti za život. To je pokazatelj da se kod nas ne ulaže ravnomjerno u razvitak cijele zemlje. Hrvatska je privreda specifična i zbog dobrog razvijenog obalnog turizma, tako da možemo govoriti i o unutarnjoj migraciji koja se posebice odnosi na sezonski rad na moru.” (Lamza-Maronić, 2012:266-267)

Unutarnje migracije se dijele na dva procesa: migracije koje se odnose na kraće distance, odnosno one lokalne migracije te migracije koje se odnose na veće distance. Migracije koje se odnose na kraće distance su najčešće migracije koje se dešavaju unutar općine, a to su prema terminologiji migracije "iz nekoga drugog mjesta ali iz iste općine, a što se tiče migracija na veće distance (interregionalne), su one koje su nakon drugog svjetskog rata u bivšoj državi vrlo često bile "međurepubličke migracije".

Unutarnje migracije, koje mogu biti ili na dulje ili na kraće distance, mogu biti: selo-selo, grad-grad, grad-selo, selo-grad. "Proces unutarnjih migracija, posebno migracijska struja selo-grad, počeo je bit intenzivniji u 19. stoljeću usporedno s razvoje kapitalizma (Engleska, Francuska, Njemačka i druge zemlje klasičnog kapitalizma)" (Wertheimer-Baletić, 1999:316)

Unutarnje migracije su uvjetovane brojnim čimbenicima, a posebno važni čimbenici su gospodarski. Gospodarski motivirana migracija prije svega ima posebnu ulogu stabilizatora u procesu u kojem se prilagođavaju razne ponude radne snage svojoj potražnji.

Socio-psihološki čimbenik itekako djeluje na migraciju selo-grad, a ona se može svesti na veliku privlačnost gradskog života, tj. na neke njegove prednosti života u gradu u odnosu na život na selu. Takve su prednosti, primjerice, veća mogućnost školovanja, veća i bolja zarada, veća mogućnost zaposlenja, kulturno uzdizanje djece, bolja zdravstvena zaštita itd.

"Opći smjer definitivnih unutarnjih migracija, osobito onih selo-grad jest kretanje iz slabije razvijenih krajeva prema gospodarskim razvijenim krajevima, posebno prema velikim gradovima..." (Wertheimer-Baletić, 1999:316)

Wertheimer-Baletić (1999.) smatra da vanjska migracija prema svom prostorom dometu može biti: intrakontinentalne, interkontinentalne, te međudržavne.

Ivan Lajić (2002.) smatra kako su vanjske migracije i nadalje prevladavajući hrvatski migracijski tip. Ovisno o migracijskoj distanci, mogu se podijeliti na: vanjske migracije unutar bivšega jugoslavenskog prostora, europske vanjske migracije i iseljeništvo.

"Vanjske migracije ukupnog stanovništva i radne snage mogu biti uvjetovane istovjetnim čimbenicima (kao što su na primjer gospodarski čimbenici) ali također i različitim. Međutim, kod vanjskih migracija ukupnog stanovništva presudnu ulogu mogu imati ne samo gospodarski čimbenici već i politički čimbenici (migracija zbog političkih razloga, zbog rasne, etničke, vjerske ili slične diskriminacije). (Wertheimer-Baletić, 1999:320)

Čimbenici koji uvjetuju vanjsku migraciju su gospodarski i negospodarski. U modernom razdoblju većina vanjskih migracija je uvjetovana nekim gospodarskim čimbenicima, koji u imigracijskim zemljama djeluju kao jedan od privlačnih faktora, tzv. pull čimbenici. Također, u prošlom stoljeću su među najvažnijima i bili gospodarski čimbenici koji su uvjetovali vanjsku migraciju iz Europe.

Migracije su u današnje vrijeme itekako u stalnom porastu zbog "push" i "pull" čimbenika, širih konteksta društvenih promjena koji utječu na migracije te također izravnih utjecaja na njihov nastanak. Čimbenici "push" i "pull" itekako djeluju kao jedan od nužnih motivacijskih čimbenika zbog kojih će se osobe odlučivati na migracije. "Push" čimbenici pokazuju razloge zbog kojih će se osobe odlučiti na napuštanje određenog područja, dok će s druge strane "pull" čimbenici privlačiti migrante prema raznim određenim područjima ili zemljama.

Jedan od dominantnih čimbenika koji je uzrok vanjskih migracija je gospodarski, no također veliki utjecaj imaju i negospodarski čimbenici kao što su religijski problemi, etnički problemi, rasni, političke krize i sl. Svi oni mogu itekako u nekim određenim okolnostima djelovati na donošenje odluke o samom pojedincu te i utjecati na njegovo iseljenje iz svoje zemlje podrijetla.

3.2. Povijesna obilježja – sumarni prikaz

Vukorepa (2018) smatra da su migracije krajem 19. stoljeća te početkom 20. stoljeća bile uglavnom obilježene migracijama nekvalificiranih radnika i to najčešće stanovništva Europe, a ponajviše državljana Ujedinjenog kraljevstva, Njemačke, Irske, stanovništva skandinavskih zemalja, a također i poslije državljana istočno te južnoeuropskih zemalja.

Brojni su i raznovrsni uzroci migracija, a obično se vežu, izuzev već napomenutih uzroka u prethodnom odjeljku, uz različite vojne interese i ratna osvajanja, prirodne katastrofe, loše javne politike, gospodarske i političke saveze, neadekvatan tehnološki razvoj i nestabilnost na tržištu rada.

No, nakon Prvog svjetskog rata glavna imigracijska zemlja su postale Sjedinjene Američke Države (SAD). Njihovo, tržište rada potraživalo je radnu snagu zbog Druge industrijske revolucije koja se u tom trenutku tamo događala. Kasnije, kada je uslijedila restriktivna imigracijska politika, bolji život i sreća se počela tražiti na Novom Zelandu, Kanadi, te Australiji.

Također su države poput Belgije, Nizozemske, Njemačke i Francuske počele sve više privlačiti imigrante tijekom 50-ih i 60-ih godina 20. stoljeća, ponajviše zbog industrijskog razvoja i gospodarske obnove.

Tijekom 1970-ih godina dogodila se naftna kriza koja je drastično preokrenula migracijske tokove, a emigrantske države poput Irske, Italije, Španjolske počele su poticati ljudi koji su napustili zemlju da se vrate u svoju zemlju podrijetla.

Emigrante su najviše privlačile na povratak povoljni gospodarski uvjeti, koji su stvoreni krajem 20. stoljeća pa sve do financijske krize koja je izbila 2007-2008. godine.

Polako dolazi do sve veće potražnje za visoko kvalificiranim imigrantima u tehnološkim i gospodarskim naprednim državama u polovici 20. stoljeća. Međutim, u 21. stoljeću je i dalje prisutna potražnja za nižim kvalificiranim radnicima za obavljanje poslova u poljoprivredi, građevinarstvu te uslužnom sektoru.

3.3. Društveni i ekonomski aspekti migracija

Postoje mnogi razlozi zbog čega stanovništvo migrira u bolje zemlje, no jedni od većih razloga migriranja, kako je već navedeno, su potraga za većom zaradom te kvalitetnijim i boljim životom. Njih se često svrstava u jedne od čimbenika poticanja na odlazak iz zemlja podrijetla (tzv. „push“ čimbenike).

Migracije, odnoseći se na sigurnost imaju također pozitivan i negativan učinak na sve aspekte na ekonomskog, političkog, društvenog života, odnoseći se kako na države iz kojih će migranti odlaziti, one kroz koje će prolaziti, te tako i na one koje su im krajnje odredište.

‘‘Za razliku od prošlog i početka ovog stoljeća kad su u središtu restrikcionističkog pokreta bila demografska pitanja populacijskog rasta, odnosno rasno-etnički sastav imigranata, danas se (javne) migracijske debate uglavnom vrte oko ekonomskih pitanja.’’ (Mesić, 2002:151)

Sve veće gubitke na osnovi odljeva visokoobrazovnog stanovništva trpjet će manje zemlje, zato što je baš takav odljev dosta proporcionalno veći za razliku od njihove ukupne populacije. To će itekako generirati višestruke i dalekosežne nepovoljne strukturne, razvojne i demografske ishode za društva.

‘‘Ekonomska kritika imigracije, pak, nekada je ponajprije bila usmjerena na navodni gubitak radnih mjesta koji trpe domaći radnici i uposlenici, i smanjenje nadnica zbog priljeva jeftine imigrantske radne snage. Danas se spektar ekonomskih pitanja proširuje na kvalificiranost i obrazovanost imigranata, njihove poduzetničke sposobnosti, motive dolaska, utjecaj na visinu nadnica, tehnološki i ukupni gospodarski razvitak. Posebna se pozornost sve više posvećuje socijalnim troškovima (neovlaštenih) imigranata, koji navodno opterećuju domaće porezne obveznike.’’ (Mesić, 2002:151)

Sve je više demografa i ekonomista koji upozoravaju kako je migracija neizbježna i nužna sastavnica socijalnog, a tako i ekonomskog života, te kako je potrebno upoznati Europljane s činjenicom kako primjereno upravljanje migracijom može biti kako korisno za migrante tako korisno i za društvo.

3.4. Posljedice migracije stanovništva

Neke od posljedica migracija stanovništva prvenstveno će se očitavati u demografskim obilježjima stanovništva. Migracije će utjecati na natalitet i mortalitet, na strukturu stanovništva (demografska, narodnosna, ekonomsko-socijalna i druge) te na brojnost stanovništva.

Mladi ljudi koji napuste svoj dom, u većini slučajeva se ne vraćaju jer u drugim državama započinju "novi život", gdje osnivaju obitelj, a to znatno utječe na demografsku sliku zemlje. Većina stanovništva koje je napustilo svoju zemlju je mlado stanovništvo i to je jedno od glavnih posljedica.

Također, dobro je spomenuti da su posljedice migracija mladih i ekonomskog karaktera, gdje je jedan od većih motivatora emigriranja mladog stanovništva nezaposlenost. Nezaposlenost se navodi kao jedna od najtežih ekonomskih problema u sadašnje vrijeme, kako za pojedinca tako i za gospodarstvo. Trenutna nezaposlenost u Hrvatskoj u 2019. godini iznosi 112.170 osoba. Najveća nezaposlenost se javila 2013. godine kada je broj nezaposlenih osoba porastao na 345.112. (HZZZ, 2019.)

Emigriranje mladog stanovništva imat će negativan utjecaj na gospodarski razvoj zemalja koji će se očitovati kroz usporavanje ekonomskog rasta, smanjenje konkurentnosti, negativnost utjecaja na socijalne i mirovinske sustave, i naravno na niži rast BDP-a per capita.

Negativne posljedice iseljavanja vidljive su odmah i bez vremenskog odmaka. One se očituju kroz smanjenu potrošnju, smanjenje proračunskih prihoda. Kako jedan veći dio proračunskih rashoda odlazi na mirovine, mišljenje je nekih ekonomista kako se u Republici Hrvatskoj bliži trenutku kada će mirovinski sustav pasti. (Jurić, 2018.)

4. HRVATSKE MIGRACIJE KRAJEM 20. ST. I POČETKOM 21. ST.

4.1. Migracije u razdoblju 1981-1991.

Lajić (2002.) smatra kako je Republika Hrvatska u svoje novije vrijeme došla do koegzistiranja migracijskog modaliteta, što bi značilo da bih se njezina populacija nalazila na vrlo visokoj razini migratibilnosti, a itekako i prisutnosti različitih čimbenika koji bi ih i uzrokovali.

“Općenito, međupopisno razdoblje 1981.-1991., karakteriziraju niže stope porasta/smanjenja stanovništva u zemlji u odnosu na prethodno razdoblje. Na razini Hrvatske i županija u 1980-ima u odnosu na 1970-te više je nego prepolovljen prirodni prirast i gotovo prepolovljena migracija. Stoga je opća karakteristika razdoblja 1981-1991. slabljenje populacijske dinamike. Kraj šezdesetih i sedamdesete godine karakteristični su po ulasku brojnih naraštaja rođenih poslije Drugog svjetskog rata u radnu dob. “ (Puljz, Tica, Vidović, 2014:60)

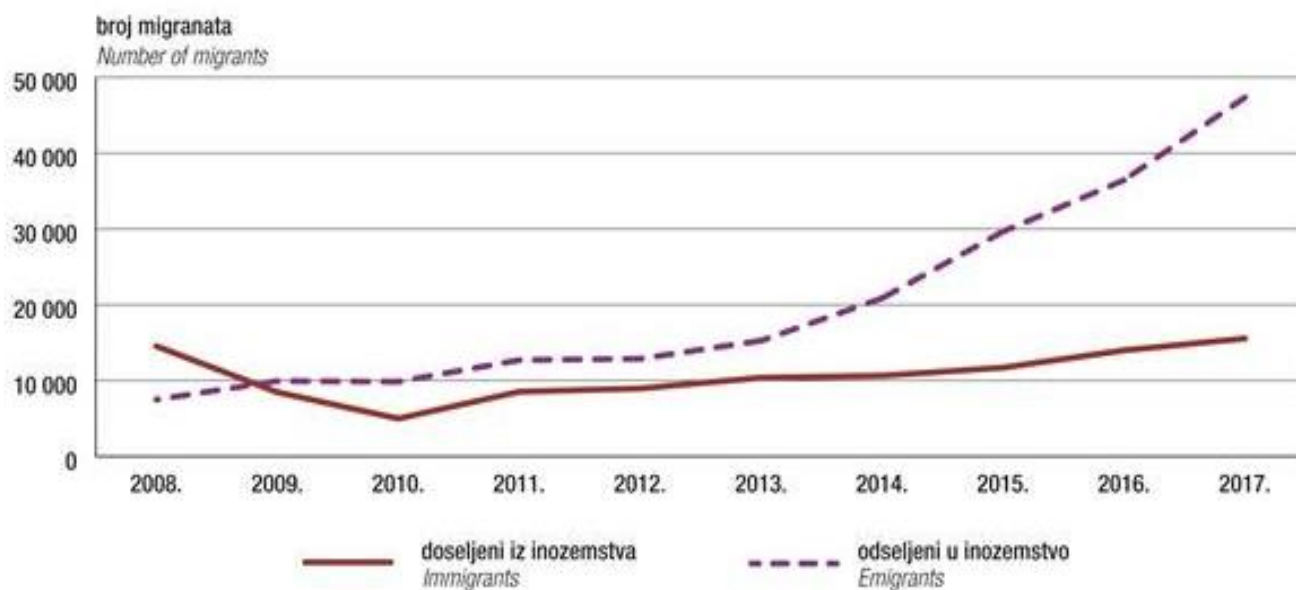
4.2. Suvremene migracije od 2008. do 2017. godine

Tradicionalno je Hrvatska bila uglavnom veliki prostor iseljavanja stanovništva, dok je emigracija bila vođena političkim i ekonomskim motivima, te je dobrim djelom bila poprimila značajna trajna obilježja, i to kroz sva razdoblja u povijesti. Otkako je Hrvatska pristupila Europskoj uniji odselilo je čak 200 tisuća ljudi, što je dovelo do pada broja stanovnika Hrvatske ispod 4 milijuna. (Podgornik, 2017.)

Kada je Hrvatska počela pregovarati s Europskom unijom kako bi postala članica, bilo je u mnogim aspektima jasno da će doći do odljeva radno sposobnog stanovništva iz Hrvatske. Naime, jer kada neka zemlja postane punopravna članica Europske unije, otvara joj se europsko tržište rada.

Grafikon 1. ilustrira kretanje imigranata i emigranata u Hrvatsku u razdoblju 2008. – 2017. godine te jasno ukazuje na negativan migracijski tijek koji se pojavljuje i produbljuje od 2009. godine. S obzirom da je te godine započela recesija u Hrvatskoj, migracijski tijek ukazuje da su emigracije vjerojatno ekonomski motivirane.

Grafikon 1. Migracijski tijekovi stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom od 2008. do 2017. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS), 2017.

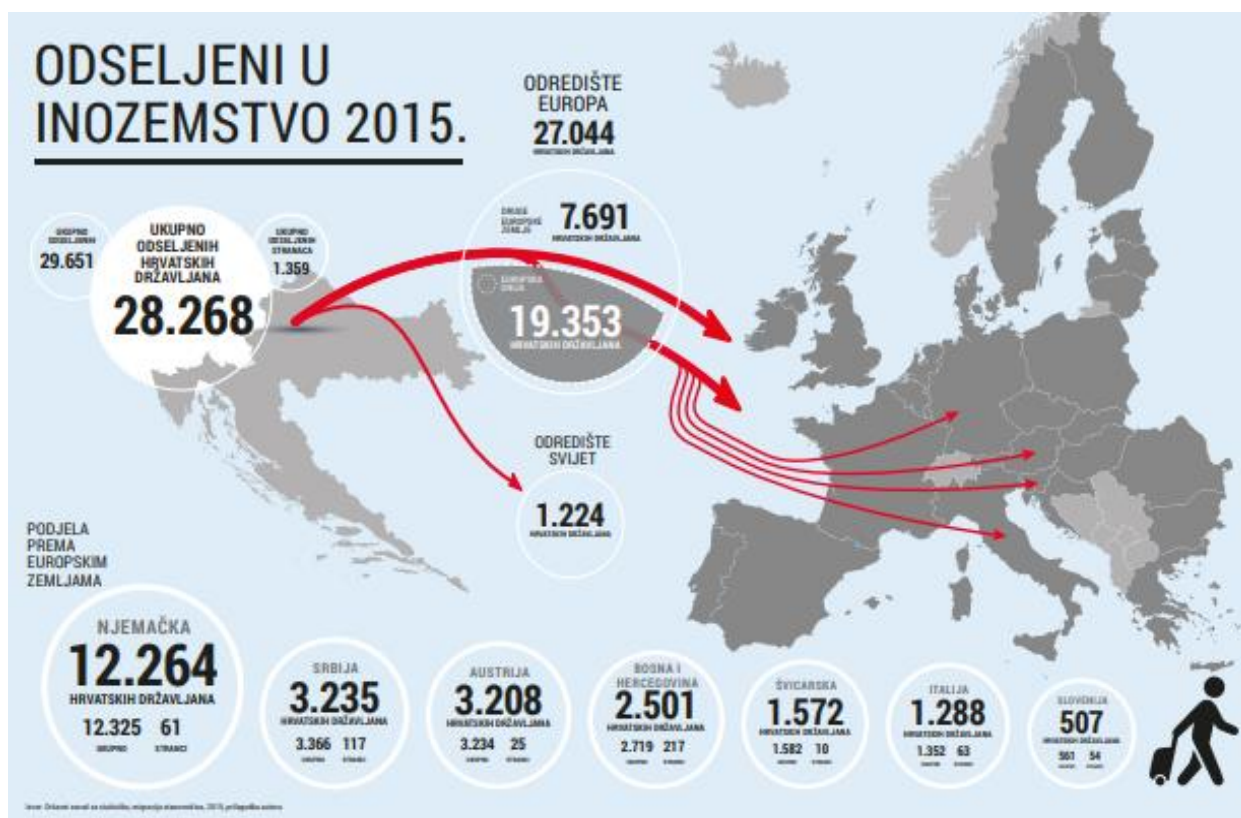
(pristupljeno: 21.05.2019.)

Često se u medijima spominju brojke odseljenih Hrvata koje se dosta razlikuju od dostupnih statističkih podataka. Stoga je pretpostavka bila da je jedan od razloga to što se radi o seobi privremenog karaktera, odnosno da oni koji su se odselili još uvijek nisu odjavili svoje boravište. No, točni podaci o iseljavanju iz Republike Hrvatske ne postoje niti postoji neka precizna evidencija.

Nakon globalne ekonomske krize koja se pojavila 2008. godine, Republika Hrvatska je također, kao i većina drugih država bila zahvaćena njome. Došlo je do naglog povećanja broja iseljenog hrvatskog stanovništva, ali i također stranaca koji su bili u Hrvatskoj. Stoga je migracijski saldo Hrvatske u posljednjih nekoliko godina sve aktivniji, posebice u razdoblju kada je Republika Hrvatska pristupila Europskoj uniji 1.srpnja 2013. godine. To je jasno vidljivo na slici 2. koje prikazuje podatke iz 2015. godine.

Slika 2. prikazuje odseljeno stanovništvo Republike Hrvatske u inozemstvo u 2015. godini nakon ulaska u Europsku uniju. Ukupno odseljenih je bilo 28.268 osoba, većini ih je bilo odredište Europa i to čak njih 27.044 osoba. Najviše ljudi iz Hrvatske se odselilo u Njemačko, i to čak od 12.264 osobe.

Slika 2. Odseljeni u inozemstvo 2015. nakon ulaska RH u Europsku uniju

Izvor: https://www.fes-croatia.org/fileadmin/user_upload/FES_Iseljavanje_web.pdf

(pristupljeno: 24.05.2019.)

“Poteškoće pri zapošljavanju najčešći su uzrok selidbe radne snage unutar, ali i izvan granica države. Stanovništvo Republike Hrvatske emigrira. Upravo nam je ta skupina neophodna za povećanje nataliteta. Dakle emigracijom se ne gubi samo na brojnosti stanovništva. To je puno veći problem. Osim što nam otpada stopa nataliteta, dugoročno to znači i da se smanjuje radna snaga.” (Lamza-Maronić, 2012:266)

“Procesi generacijske depopulacije u Hrvatskoj u tijeku su već od prije, a u pojedinim našim krajevima već dugo vremena javlja se prirodna depopulacija. Depopulacija se dalje nastavlja i danas možemo govoriti o depopulaciji na razini države.” (Lamza-Maronić, 2012:266)

Negativni migracijski saldo Hrvatske, kao i prostorni razmještaj, te itekako demografske strukture svog migracijskog kontingenta i naravno obujam migracija su itekako pokazivale negativno djelovanje na demografski i društveno-gospodarski razvitak.

No, veliko se pitanje postavlja u kojoj će se mjeri njihov kontinuitet gledati, te hoće li biti prihvaćeni njihovi oblici kao neka normalna vremenska pojava te koliko će one biti "hrvatske", odnosno autonomne. S druge strane će se gledati koliko će one biti odraz nekih širih regionalnih procesa, a posebice dio europskih migracijskih procesa u posljednjem desetljeću.

Republika Hrvatska je u posljednjih godina zabilježila veliko iseljavanje mladog i visokoobrazovanog stanovništva, a u zadnje vrijeme se bilježi i porast i iseljavanja ne samo pojedinaca nego i cijelih obitelji.

Svakako porast migracija početkom 21. stoljeća je definitivno prisutan te će to u budućnosti sve više stvarati velike probleme. Također, jedan od velikih demografskih problema 21. stoljeća je to što se itekako smanjuje radno aktivno stanovništvo, a sve više se povećava staro i ovisno stanovništvo. Hrvatska bi trebala provesti proaktivnu politiku migracija kako bi zaustavila odnosno spriječila odlazak svojih građana te naravno vratila svoje stanovništvo nazad u svoju zemlju.

Tablica 1. prikazuje broj odseljenog i doseljeno stanovništva u razdoblju 2013.-2017. Najveći udio u 2013. godini je imao Grad Zagreb s 2 004 odseljene osobe, dok se s druge strane i doselilo 2 594 osoba. Najmanji broj odseljenih je bilo u Koprivničko-križevačkoj županiji od 115 osoba, dok se s druge strane doselilo samo njih 48. U 2014. godini najviše odseljenih je bilo također u Gradu Zagrebu 3 121 osoba, a doselilo se nešto više nego 2013. godine 2 740 osoba. Najmanji broj odseljenih u 2014. godini je bilo u Krapinsko-zagorskoj županiji s brojem od 256 osoba, dok se doselili samo njih 78. U 2015. godini najveći broj odseljenih je bilo u Gradu Zagrebu od 5 046 osobe, a broj doseljenih osoba je bio 2 758. Najmanji broj odseljenog stanovništva je bilo u Međimurskoj županiji s brojem odseljenih od 342 osobe, a broj doseljenog stanovništva je iznosio 130. U 2016. godini najveći broj odseljenog stanovništva je bilo u Gradu Zagrebu od 4 876, a doseljenog stanovništva 3 330. Najmanji broj odseljenih u 2016. godini je bilo u Ličko-senjskoj županiji s brojem od 419 odseljenih i 202 doseljena stanovnika. U 2017. godini najveći broj odseljenih je bilo u Gradu Zagrebu od 6 814 osoba, dok je doseljenih bilo samo 3 715. Najmanji broj odseljenog stanovništva je bilo u Krapinsko-zagorskoj županiji s 593 osobe, dok je doseljenog stanovništva bilo 192.

Tablica 1. Vanjska migracija stanovništva po županijama od 2013. do 2017. godine

Županija County of	2013.		2014.		2015.		2016.		2017.	
	doseljeni Immigrants	odseljeni Emigrants	doseljeni Immigrants	odseljeni Emigrants	doseljeni Immigrants	odseljeni Emigrants	doseljeni Immigrants	odseljeni Emigrants	doseljeni Immigrants	odseljeni Emigrants
Republika Hrvatska Republic of Croatia	10 378	15 262	10 638	20 658	11 706	29 651	13 985	36 436	15 553	47 352
Zagrebačka Zagreb	627	787	551	1 699	652	2 276	707	2 907	830	3 201
Krapinsko-zagorska Krapina-Zagorje	56	124	79	256	118	409	114	625	192	593
Sisačko-moslavačka Sisak-Moslavina	244	1 608	258	1 317	361	1 748	421	2 241	502	3 211
Karlovačka Karlovac	164	700	198	762	257	901	287	964	421	1 194
Varaždinska Varaždin	123	290	120	511	203	800	195	1 021	343	1 346
Koprivničko-križevačka Koprivnica-Križevci	48	115	62	271	90	374	124	886	185	989
Bjelovarsko-bilogorska Bjelovar-Bilogora	70	367	108	441	117	621	131	986	162	1 016
Primorsko-goranska Primorje-Gorski kotar	915	961	957	1 435	1 049	2 549	1 426	2 807	1 479	2 962
Ličko-sejnska Lika-Senj	137	371	146	491	147	513	202	419	178	608
Virovitičko-podravska Virovitica-Podravina	67	236	66	443	99	804	143	941	167	1 322
Požeško-slavonska Požega-Slavonia	80	239	87	404	125	1 028	125	1 238	166	1 564
Brodsko-posavska Slavonski Brod-Posavina	216	695	212	914	300	1 571	329	2 208	348	3 271
Zadarska Zadar	561	718	534	1 248	612	1 542	745	1 283	732	1 367
Osječko-baranjska Osijek-Baranja	395	983	378	1 505	470	2 212	522	3 634	598	5 094
Šibensko-kninska Šibenik-Knin	343	1 004	516	778	415	929	491	999	487	1 199
Vukovarsko-srijemska Vukovar-Sirmium	325	1 019	287	1 594	434	1 967	494	2 783	447	5 091
Splitsko-dalmatinska Split-Dalmatia	1 765	1 359	1 678	1 948	1 828	2 155	1 959	2 617	1 984	2 992
Istarska Istria	695	638	1 009	879	1 076	1 280	1 562	1 379	1 859	1 543
Dubrovačko-neretvanska Dubrovnik-Neretva	664	870	552	461	465	584	515	886	555	788
Međimurska Međimurje	89	174	100	380	130	342	163	756	203	1 187
Grad Zagreb City of Zagreb	2 594	2 004	2 740	3 121	2 758	5 046	3 330	4 876	3 715	6 614

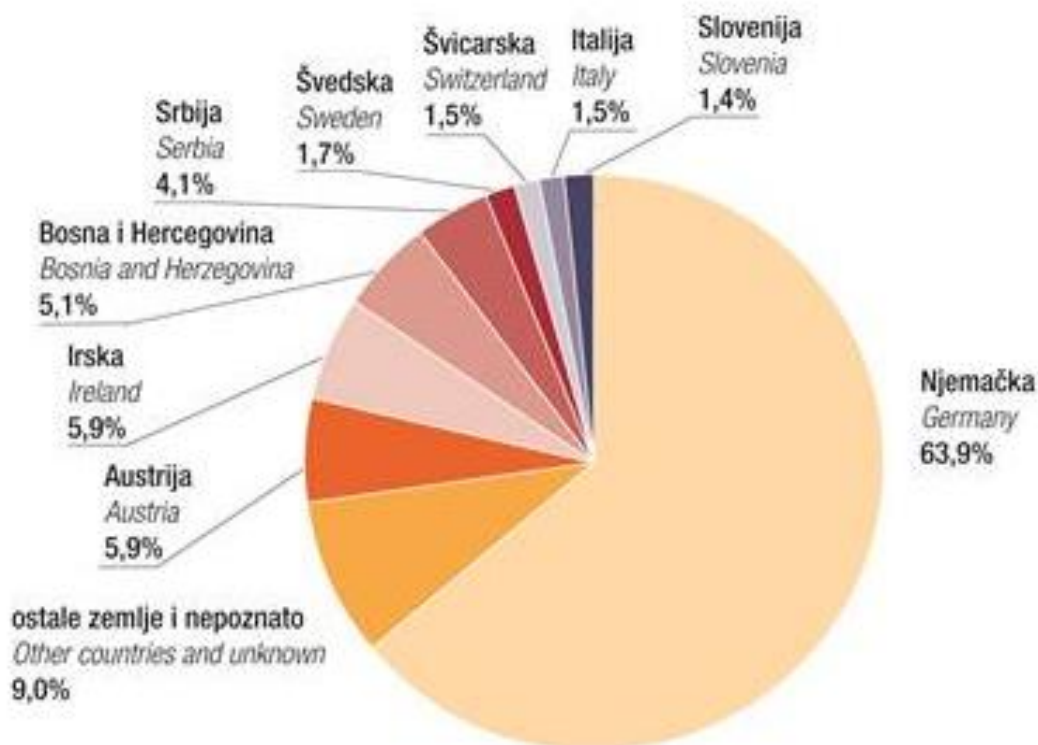
Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS), 2017.

(pristupljeno:15.06.2019.)

“Nekoliko je ključnih događaja odredilo smjer rasprava o migracijskim pitanjima. Među njima najznačajniji su oni vezani uz proces hrvatskog državnog osamostaljenja, pobunu dijela srpskog stanovništva, velikosrpsku agresiju na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu te procese europskih integracija koji su utjecali na političke odluke hrvatskih vlada u 2000. godinama. Slijed tih događaja uvelike je utjecao na razmišljanja o migracijskim procesima, što se odrazilo na pristupe migracijskim politikama. Tako je kratka povijest samostalne Hrvatske u području migracijskih strateških usmjerenja doživjela značajne promjene, naročito na milenijskoj prekretnici.” (Puljz, Tica, Vidović, 2014:17-18)

Grafikon 2. prikazuje državljane Republike Hrvatske koji su odseljeni u inozemstvo u 2017. godini prema zemlji odseljenja. Najviše stanovništva se odselilo u Njemačku i to u postotku od 63,9%, Austrija i Irska zauzimaju jednak postotak od 5,9%, zatim slijedi Bosna i Hercegovina s 5,1%, Srbija 4,1%, Švedska 1,7%, Švicarska 1,5%, Italija 1,5%, Slovenija 1,4%, te ostale zemlje i nepoznato 9,0%.

Grafikon 2. Hrvatski državljani odseljeni u inozemstvo u 2017. prema zemlji odseljenja

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS), 2017.

(pristupljeno: 19.05.2019.)

4.3. Razlozi migracija mladog stanovništva Republike Hrvatske

Jedan od najvećih problema Hrvatske je emigracija, posebice mladog i visokoobrazovanog stanovništva. U Europskoj uniji, Republika Hrvatska je jedna od zemalja koja ima najvišu stopu nezaposlenosti mladog stanovništva, i baš zbog te velike nezaposlenosti ljudi emigriraju u bolje zemlje za boljim uvjetima života i naravno zaposlenjem.

"Glavni motiv iseljavanja pripadaju skupini poticajnih ("push") čimbenika, a među najvažnijima su: visoka stopa nezaposlenost i nedostupnost zaposlenja, dugo čekanje na zaposlenje, teškoće zapošljavanja u svojoj struci, mala plaća za ostvarenu kvalifikaciju, teškoće rješavanja stambenog problema, dubina i duljina gospodarske krize, nepovjerenje u političare i njihovu predanost i sposobnost rješavanja akutnih problema, nepovoljna čekanja, itd." (Puljz, Tica, Vidović, 2014:126)

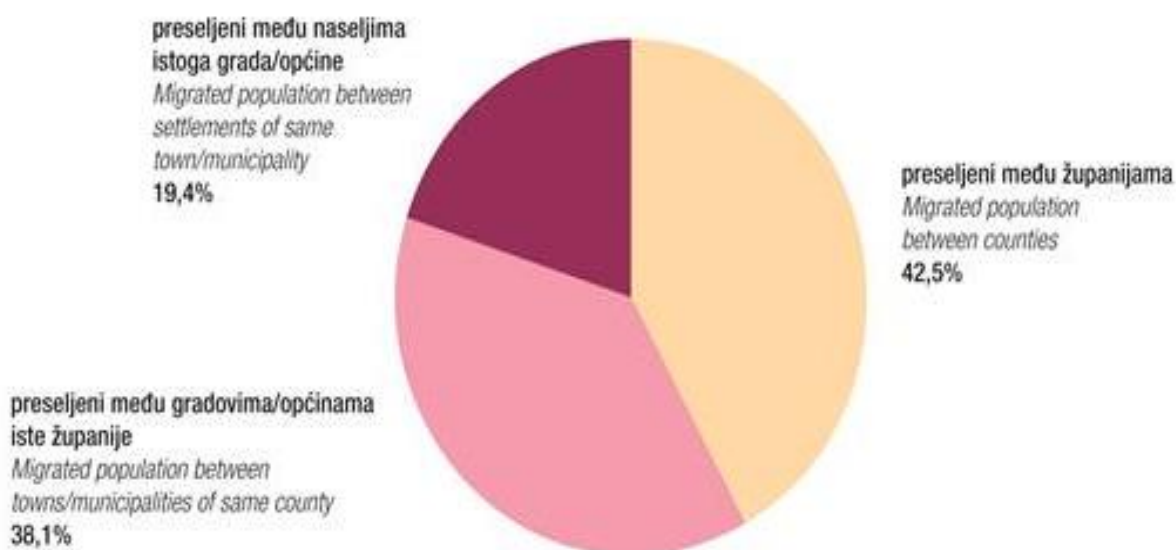
Iz Slavonije je zabilježen velik broj mladog stanovništva koji napušta svoju zemlju u pravcu, kako se njima čini boljeg života i zaposlenja. Ona je već godinama na glasu kao regija koja "polagano, ali i sigurno odumire".

U inozemstvo je do sada otišlo oko 30.8% Slavonaca, dok drugo mjesto svakako drži sjeverni dio Hrvatske, iz kojeg je iselilo oko 23.2% mladih. (DZS, 2017.)

Grafikon 3. pokazuje migraciju stanovništva unutar Republike Hrvatske u 2017. godini prema području preseljenja. Najviše stanovništva je preseljeno među županijama, i to od 43,5%, dok na drugom mjestu dolaze preseljeni među gradovima/općinama iste županije 38,1%, te na kraju stanovništvo koje je preseljeno među naseljima istoga grada/općine 19,4%.

Najatraktivnije županije za useljavanje su Splitsko-dalmatinskoj županiji, Primorsko-goranskoj županiji, Zagrebačka županija i Grad Zagreb.

Grafikon 3. Migracija stanovništva unutar Republike Hrvatske u 2017. godine prema području preseljenja

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS), 2017.

(pristupljeno: 19.05.2019.)

Prema raznim istraživanjima Hrvatska je jedna od zemalja koja ima najveću stopu odljeva visokoobrazovanih stručnjaka u Europi (po istraživanjima svaki treći građanin RH s diplomom živi izvan granica Hrvatske). (Svjetska banka-2017.)

Odlazak onih najobrazovanijih se naziva "odljev mozgova". "Odljev mozgova" je izražen u svim zemljama, ali se najviše pojavljuje iz zemalja u razvoju u razvijenije zemlje kao što su to Velika Britanija, SAD i Kanada.

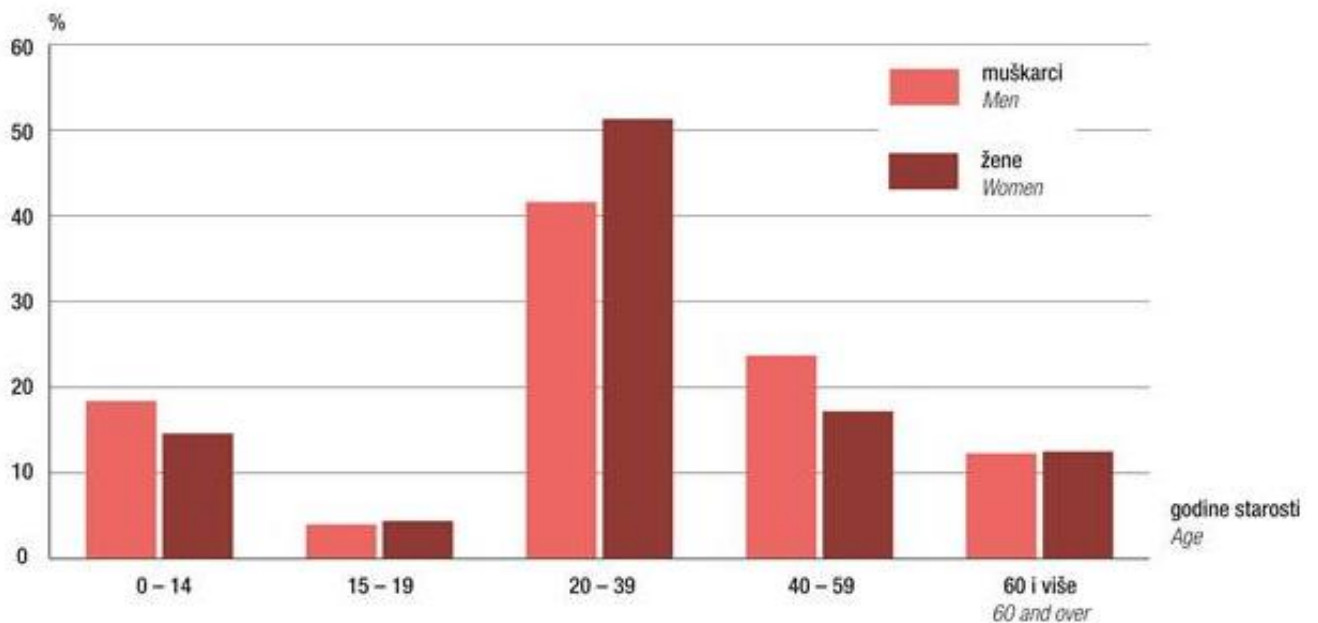
No, poseban problem iseljavanja iz Republike Hrvatske je njezino obilježje trajnosti, što bi značilo totalno trajni gubitak najkvalitetnije supstance ljudskog kapitala. "Globalna će konkurencija za privlačenje mladih i obrazovanih u budućnosti biti sve veća, pa se ovo pitanje u Republici Hrvatskoj nikako ne smije zanemariti." (Puljz, Tica, Vidović, 2014:126)

U 2018. godini stopa nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj je iznosila 23,7%, dok je čak 35 tisuća građana u dobi do 25 nezaposleno. (Milovan, 2019.)

‘‘Ako se nastavi negativan populacijski trend i ako budemo i dalje bilježili pad nataliteta, za desetak će godina dobno spolna struktura biti još više narušena. To znači da bi se moglo dogoditi da brojnost starog stanovništva premaši broj mladog stanovništva. Takva je situacija izuzetno nepovoljna za gospodarstvo i onemogućuje napredak.’’ (Lamza-Maronić, 2012:268)

Grafikon 4. prikazuje stanovništvo koje je napustilo Republiku Hrvatsku u 2017. godini prema starosti i spolu stanovništva. Grafikon ukazuje kako su većina onih koji su napustili Hrvatsku osobe između 20-39 godina. Među njima je najviše ženskih osoba.

Grafikon 4. Preseljeno stanovništvo Republike Hrvatske u 2017. prema starosti i spolu

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS), 2017.

(pristupljeno: 09.05.2019.)

5. ZAKLJUČAK

Migracija predstavljaju opću pojavu prostornog kretanja stanovništva, prema područjima u kojima ono može ostvariti bolje životne prilike, odnosno imati veću mogućnost zaposlenja i naravno bolje životne uvjete.

One mogu biti uzrokovane raznim čimbenicima kao što su to politički, ekonomski i geografski čimbenici. U naše vrijeme broj imigranata se konstantno povećava te on iznosi oko 3% cijele svjetske populacije (CMS, 2015). Migracije se danas smatraju jednim od većih problema u svijetu.

Postoje dvije temeljne vrste migracija, a to su emigracija i imigracija. Emigracija se odnosi na iseljavanje to jest odseljavanje stanovništva, dok je imigracija useljavanje to jest doseljavanje stanovništva.

Migracije prema destinacijskom kretanju stanovništva dijelimo na unutarnje migracije i vanjske migracije. Unutarnje migracije su migracije gdje se polazište i njezino odredište nalazi unutar granica jedne države, dok se vanjske migracije odnose na migracije koje imaju polazište unutar granica jedne države, odnosno gdje im je odredište izvan granica neke zemlje.

No, kada je riječ o Hrvatskoj i migracijama koje se povećavaju iz godine u godinu, čini se kako država još uvijek nije pronašla rješenja u zaustavljanju odlaska stanovništva i vraćanja stanovništva koji su već odavno napustili svoju zemlju.

U 21. stoljeću migracije su se u velikim postotcima povećale, pogotovo pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji. Većina stanovništva koje napušta je mlado stanovništvo, i to u dobi od 20 do 39 godina i to čak skoro 50% mladih od ukupnog broja iseljenog stanovništva. To je također jedna od teških posljedica migracija.

Hrvatska je jedna od zemalja koja ima najveću stopu odljeva visokoobrazovnih stručnjaka u Europi. Po istraživanjima Svjetske banke svaki treći građanin Republike Hrvatske s diplomom u rukama živi izvan granica Hrvatske. To je, između ostalog, posljedica i činjenice da nezaposlenost mlade populacije, i to populacije između 20 i 35 godina, iznosi oko 40%.

Smatram da bi Republika Hrvatska trebala više pažnje posvetiti ovom problemu, koji polako postaje sve veći problem jer nestaje radno aktivno stanovništvo, a povećava se staro i ovisno. Ljudi još u prevelikom broju napuštaju Hrvatsku zbog velikog nezadovoljstva životom u

državi. Mislim da bi Hrvatska trebala provesti proaktivnu politiku migracija s ciljem zadržavanja svojeg stanovništva i naravno poticanja onih koji su otišli iz države na povratak u svoju domovinu.

Literatura

Popis knjiga:

1. Čičak – Chand, R., Kumpres, J. (1998). Etničnost, nacija, identitet, Hrvatska i Europa, Zagreb: IMIN ; Naklada Jesenski i Turk ; Hrvatsko sociološko društvo
2. Lajić, I. (2002). Hrvatske migracije početkom 21. stoljeća, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti
3. Mesić, M. (2002). Međunarodne migracije, tokovi i teorije, Zagreb: Zavod za sociologiju,
4. Puljiz, V., Tica J., Vidović, D., (2014). Migracije i razvoj Hrvatske, podloga za Hrvatsku migracijsku strukturu, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora
5. Tatalović, S. (2006). Nacionalna i međunarodna sigurnost, Zagreb: Politička kultura
6. Wertheimer-Baletić, A. (1999). Stanovništvo i razvoj, Zagreb: Mate d.o.o.
7. Wertheimer-Baletić, A. (2014). Znanstveni skup, Demografija u Hrvatskoj, Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb
8. Wertheimer-Baletić, A. (1973). Demografija (Stanovništvo i razvitak), Zagreb:Informator

Internet izvori:

1. Centar za mirovne studije (CMS) - Treba li Hrvatska kao članica Europske unije snositi teret prihvata izbjeglica?
https://www.cms.hr/system/deliberation_document/doc/20/Migracije_pripremni_materijal.pdf
(pristupljeno: 14.06.2019.)
2. Dr. Tado Jurić: Hrvatsku se namjerno želi isprazniti. Migracije se nikada ne događaju slučajno, a stanovništvo koje nestaje popunjava se nekim drugim stanovništvom..., Vijest-2018., <https://slobodnadalmacija.hr/novosti/hrvatska/clanak/id/573561/dr-tade-juric-hrvatsku-se-namjerno-zeli-isprazniti-migracije-se-nikada-ne-dogaaju-slucajno-a-stanovnistvo-koje-nestaje-popunjava-se-nekim-drugim-stanovnistvom> (pristupljeno: 15.06.2019.)
3. Državni zavod za statistiku (DZS) - Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2017.
https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/07-01-02_01_2018.htm (pristupljeno 17.04.2019.)

4. Europski parlament – vijest (2017.) Migracije u Europi, 14.07.2017.,
<http://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20170629STO78632/migracije-u-europi> (pristupljeno: 17.04.2019.)
5. Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZZ), Statistika tržišta rada - otvoreni podaci,
<http://www.hzz.hr/statistika/> (pristupljeno: 15.06.2019.)
6. Leksikografski zavod Miroslava Krleže – Emigracija
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=17824> (pristupljeno: 21.05.2019)
7. Leksikografski zavod Miroslava Krleže - Migracija
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=40619> (pristupljeno 17.05.2019.)
8. Migracije stanovništva u Europi, <https://migra.hr/migracije-u-europi/> (pristupljeno 17.04.2019.)
9. Nakon ulaska u EU ostajemo bez ljudi, Vijest novolist.hr-2019.
<http://www.novolist.hr/Komentari/Kolumne/Iza-pozornice-Branka-Podgornika/Nakon-ulaska-u-EU-ostajemo-bez-ljudi> (pristupljeno 17.06.2019.)
10. Stopa nezaposlenosti u Kontinentalnoj Hrvatskoj 8%, a u Jadranskoj regiji 9,4%. Vijest-2019., <https://novac.jutarnji.hr/makro-mikro/stopa-nezaposlenosti-u-kontinentalnoj-hrvatskoj-8-a-u-jadranskoj-regiji-94/8798714/> (pristupljeno: 15.06.2019.)
11. Svjetska banka, Svaki treći s fakultetskom diplomom živi u inozemstvu –vijest (2018.)
<https://www.moj-posao.net/Press-centar/Details/66557/Svaki-treci-s-fakultetskom-diplomom-zivi-u-inozemstvu/2/> (pristupljeno: 04.06.2019.)
12. Uzroci iseljavanja: Mladi iz Hrvatske bježe zbog korupcije – vijest (2018.),
<http://hr.n1info.com/Vijesti/a322073/Uzroci-iseljavanja-Mladi-iz-Hrvatske-bjeze-zbog-korupcije.html> (pristupljeno: 25.05.2019.)

Članci u časopisu:

1. Dragović, F., Hasanović, A., Mikac, R., Mamić, K., (2018.). New approaches to the challenge of mass migrations. *Forum za sigurnosne studije*. 2(2), str. 247-268
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=308720 (pristupljeno 05.05.2019.)
2. Lamza Maronić, M., Tokić, I. (2012). Utjecaj demografskih čimbenika na društveno-ekonomski razvoj Hrvatske. *Ekonomski vjesnik*. 12(2), str.266-268.

3. Mikačić, V. (2000.). Prostorna pokretljivost stanovništva Hrvatske – unutarnja migracija. *Hrvatski geografski glasnik*. 62(1), str. 1-21.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=106759 (pristupljeno 17.04.2019.)
4. Pažanin, A. (2007.). Utjecaj prisilnih migacija na promjene ukupnog kretanja stanovništva ratom zahvaćenih županija Hrvatske. *Anali Hrvatskog politološkog društva : časopis za politologiju*. 3(1), str. 459-481.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=60177 (pristupljeno 17.04.2019.)
5. Penev, G. (1989.). Odnos migracija i starosne strukture stanovništva. *Migracijske i etničke teme*. 6(2), str. 173-182
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=188485 (pristupljeno 17.04.2019.)
6. Vukorepa, I. (2018.). Migracije i pravo na rad u Europskoj uniji. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*. 68(1). str. 85-120.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=288285 (pristupljeno: 02.05.2019.)

Popis tablica

Tablica 1. Vanjska migracija stanovništva po županijama

Popis slika

Slika 1. Vrste migracija

Slika 2. Odseljeni u inozemstvo 2015. nakon ulaska RH u Europsku uniju

Popis grafikona

Grafikon 1. Migracijski tijekovi stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom od 2008. do 2017. godine

Grafikon 2. Hrvatski državljani odseljeni u inozemstvo u 2017. prema zemlji odseljenja

Grafikon 3. Migracija stanovništva unutar Republike Hrvatske u 2017. godine prema području preseljenja

Grafikon 4. Preseljeno stanovništvo Republike Hrvatske u 2017. prema starosti i spolu